

Hanusz eme szép szavaival végezve ismertetésemet, újólag ajánlom a tisztos fák ügyét az erdészek figyelmébe.*)

Szeredneyei.

Hires fák életéből.

I.

Az emberi kultúra története szorosán össze van fonódva az erdő nagy óriásainak életével. Századok folyásán végigtekintő büszke koronájok hány véres eseményt, hány érzelmes idyllt, hány sötét cselszövényt látott lejátszódni! Az ember és a fa együtt, karöltve járja be a történelem nagy utjait s akár-hány fa van, mely beirta nevét a multak krónikáiba. Nálunk a Normafa, Arany János tölgye, Rákóczi fája stb. egész irodalmat teremtettek; hát még a világhistória szélesebb keretében hányanak őrizte meg nevét a néptudat, a történeti hagyomány, a költői fantázia. Nem is csoda; hisz a mi arasznvi létünkhöz mérve, életüknek oly rengeteg számu éveire tekinthetnek vissza az erdők némely Mathuzsálemei, hogy fejlődésük, gyarapodásuk szinte lépést tart a történelemelőtti idők bölcsőkorának az emberi civilizáció mai intézményeivé való évezredes átalakulásával. Csak a modern fölfedezők és utleirók könyveit szükséges átlapoznunk, hogy erről meggyőződünk.

A növényország igazi Gygas-a pl. a Linné által ugynevezett *Adansonia*, a malvaceák családjából, mely a közönséges mályva és a hasznos gyapotfa közt foglal középhelyet el. *Adanson* szerint egy ilyen példány, amelyet ő a Zöldfok szigetén fedezett fel, 20 méter átmérőjű és 60 méter kerületű volt, kora 5150 év. *Poiteau*

*) Az Erdészeti Lapok szivesen állanak az ügy szolgálatába és készséggel támogatják a földmivelésügyi miniszter urnak ebben a tekintetben megkezdett akcióját, amely a rendelkezésre álló szélesebbkörű eszközök következtében minden esetre sikeresebb, mintha *egyedül* társadalmi térre szorítkoznék ez a nemes mozgalom. Bizonyos azonban, hogy a teljes és érdemleges siker biztosításához a társadalom közreműködése is szükséges; ezen a téren sziveskedjenek t. olvasóink — ki-ki a maga működési terén — a nemes cél elérésére, az általános érdeklődés felkeltésére buzgólkodni.

Szerk.

1820-ban két ilyen fát ültetett el a cayennei botanikus kertben. Ezek 1841-ben megmértetve *Perottot* által, 10 méter magosaknak találtattak s kerületük 6 métert tett ki.

Lammon is leírt 1875-ben néhány faóriást a *Sequoia gigantea* fajból, melyeket Kaliforniában, az ugynevezett Mammut-barlangban talált. Ezek közül négy ma is megvan és *Longfellow*, *Dana*, *Torrey* és *Asram-Gray* neveiről vannak elnevezve. Magasságuk körülbelül 106 méter, átmérőjük 10 méter és koruk legalább 2000 év. Ellenben a *Herkules* nevűt, mely 91 méter hosszú volt, átmérője pedig törzsétől 8 méter magasságban 6 métert tett ki, 1861-ben egy orkán ledöntötte. Ennek korát 1232 évben állapították meg. Az ötödik faóriást, melyet *Leviathan*-nak neveztek, szintén kidöntötték és darabokra hasogatták. Ennek magassága 96 méter volt, átmérője két méternyire a földtől 6 méter s kora 1500 év. A törzse alsó része által alkotott iven lóháton lehetett keresztül járni.

Szintén Kaliforniában a *Sequoia (Washingtonia) gigantea* más példányai a *Calavaras* völgyében több mint száz méter magasak, s tövüknél 25—30 méter kerületűek. Kiszámították, hogy az ily méretű fák nem lehetnek fiatalabbak mint legalább is 30 évszázadosak. A *chapultepec*-i híres cziprusfa *Condolle* szerint legalább 5000 évre tekinthet vissza. *Dumond d'Urville* is látott *Nukó-Hivában* (Ausztrália) egy ficust, melynek tökéletes gömbölydedségű törzse 13 méternyi magasságban 25 méter kerületet mutatott. Az 1862-iki londoni kiállításon egy *Eukalyptus*-ból készített asztalt csodáltak meg, melynek hossza 23 méter, szélessége 3·20 m volt. Sok *Eukalyptus*, a Van Diemen földjén Ausztráliában, meghaladja a 100 méter magasságot s a 30 méter kerületet is.

De Európában is találunk nevezetes fákat. Ilyen a *neustadti* híres hársfa Württembergben, koronájának kerülete 133 méter s ágait 106 kőoszlop tartja. Ezen oszlopok kettőjére a XVI. század végén egyik württembergi herceg ráfestette a családfáját. Kisebb, de nem kevésbé érdekes a *freiburgi* hársfa, melyet 1476-ban ültettek a merati ütközet alkalmával, egy fiatal pór holtteste helyén, aki a győzelem hirüladása közben a fáradságtól ott összerogyott. Ennek kerülete azonban csak 5 méter.

Yvetot mellett, *Allouville*-ben a temető közepén áll egy tölgyfa. Ennek alapja 18 méter területű s egészen üreges. Az üregben egy oratorium van, előlött fogadalmi képek függnek s ugyancsak e fatörzs belsejében van egy remetelak is, fekhelylyel, mely szintén a fából van kifaragva, legfelül pedig egy kis torony. Több mint 9 századra tekinthet vissza ez a hatalmas fa; maga az oratorium a XVII. században készült. A hagyomány nem egy harczosról regél, aki lombjai alatt pihent, nem egy dalnokról, aki megénekelte, nem egy viharról, mely nyomtalanul száguldott el feje fölött. A francia forradalom alatt felgyújtására is kísérletet tettek, de hiába, a századokkal daczoló tölgy ma is él és zöldel.

Talán még csudálatosabb a *montreuil*-i tölgy *Saintes* mellett, a *saintong*-i erdőség, sőt egész Franciaország fáinak nestora, melynek kerülete törzsénél 26 méter, úgy hogy kivájt üregében 12 vendég foglalhat helyet az asztalnál. És daczára annak, hogy e tölgy kora 18—20 század, még mindig zöld lombokat hajt.

A gesztenyefák közt leghíresebb az, mely az Aetna lábánál van, mely roppant kiterjedéseért „száz lovas“ gesztenyefának nevezetik. A rege azt tartja, hogy *Arragoniai Johanna* meglátogatta az Aetnát Spanyolországból Nápolyba tett útja közben s hogy az egész cataniai nemesség kísérte utjában. Véletlenül azonban zivatar érte utól a társaságot s a királynő és kísérete kénytelen volt e fa alá menekülni. Kettévált törzse lehetővé tette egy kunyhó építését, amelyben gesztenyét, mogyorót stb. szárítanak.

Ne feledkezzünk itt meg a híres *smyrnai* platánról sem, a *Burnabat* felé vezető uton. Az ut nagy ivezeten át vezet, melyet a fa ketté vált törzse alkot. Nem kevésbé nevezetes egy másik platánfa *Cos*-ban, mely ágaival az egész piacot befödi s melylyel szemben a lakosság valóságos vallásos kultuszt űz.

A *La Motte Feuilly*-i tiszafa (*taxus*), mely a hasonló régi vár táján emelkedik, nemcsak kolosszális terjedelménél s több százados koránál fogva érdemes az említésre, hanem azért is, mert még látta Borgia Czézár szerencsétlen hitvese, *Albret* Sarolta könnyeit, épp úgy mint a XII. Lajos által eltaszított francia *Johannáét* is. Franciaország általában gazdag a történeti emlékezetű fákban. A *Brignoles* piacán emelkedő szilfa már a XV. században

hires-nevezetes volt. Udült alatta province-i száműzetése nehéz napjaiban már *Michel de l'Hôpital* is, a XVI. században, IX. Károly pedig 1564. okt. 25-én egy tiszteletére rendezett polgári bált nézett végig árnyéka alatt.

A *tronsi* sycamore árnyékában gyűltek össze 1824-ben Svájcban *Vaud* község képviselői, hogy megteremtsék a köztársaság megalapítására vezető federációt. A liga negyedik évfordulóját azzal ünnepelték, hogy a fa alatt egy kápolnát emeltek, melynek ajtaján ez a felirat állt: „Hivatva vagytok a szabadságra; ahol Isten szelleme, ott a szabadulás. Atyáink biztak benned Uram, s te szabaddá tetted őket“.

Áll még a *feuillancourti* villa angol parkjában is az a fa, mely körül *Jean Jaques Rousseau* ültetett repkényt, s amely ma is az ő nevét viseli. A párisi Jardin des Plantes-ben pedig egy *Robin* által 300 évvel ezelőtt ültetett ákácz vonja magára a figyelmet: a „*Robinia pseudoacacia*“, amelytől származik az a tömérdek *Robinia*, mely a francia földet népesíti ma. Nem messze áll tőle az a libanoni czédrus, melyet szintén *Robin* ültetett 1635-ben. Nincs már meg azonban, fájdalom, már a XVIII. század elején kiveszett az a hires „krakkói fa“, melyet *Medici Katalin* sajátkezüleg ültetett a luxemburgi kertben, s melynek árnyékában még a hét éves háboru idején is hűsöltek a párisi polgárok.

Még egy történeti nevezetességű fáról kell megemlékeznünk *Binfield* mellett; a költő *Pope* fájáról. Egyszerű bükkfa csak, mely botanikai szempontból sem árul el valami különös érdekességet. De érdekessé teszi az, hogy alatta szeretett üldögelni és álmaikat szőni a gyermek *Pope*. Száz felirat van kérgébe vésve, mely mind a költő emlékének szól. A körülötte levő fákön is egész passzusok vannak idézve *Pope* műveiből.

Viszontagságosabb sors érte *Tasso* hires fáját a *Sant-Onofrio* kertjében, mely alatt a halhatatlan költő annyiszor pihent, elmélve az előtte feltáruló nagyszerű panorámában. A tölgyfát 1842-ben villám sujtotta s legutóbb 1891-ben is erős sérüléseket szenvedett.

Ugo Foscolo emlékezetes fája is meg kellett hogy adja magát az enyészetnek, épp úgy mint a Champs-Élysées „*Musset fűzfája*“, mely alatt annyi inspirációt meritett a boldogtalan poéta csöndes

nyári estéken. A most már végkép elkorhadt fát már évekkel előbb ki akarták vágni, hogy egyenes utat nyissanak rajta keresztül a Champs-Elyséesre, de az akkori elnökben, *Felix Faure*-ban volt annyi kegyelet, hogy nem engedte végrehajtani a barbár tervet. „Ez az út — így felelt — semmivel sem emelné Páris szépségét, ellenben Musset Alfréd fűzfájának eltávolítása becses emléket rabolna el a költőtől s fájdalmasan érintené dures-utczai szomszédnőmet — *Adele Colint*; én pedig nem akarom megbántani sem a költőt, sem a „Rolla“ szerzője hű barátait.”

Sajnos azonban, e kegyelet sem tudta visszaadni a korhadó fűz életerejét s ma már Musset fája is eltűnt az irodalmi emlékéért rajongók szemei elől, hogy helyet engedjen a fejlődő Páris terjeszkedésének.

„Habeaut sua fata . . .” El lehet ezt mondani nemcsak a könyvekről, hanem a fákról is. Jóban, rosszban hű társaink és barátaink. Sorsuk közös a miénkkel. Sok-sok éven át derülten zöldelve, enyhét adó menhelyei suttogó szerelmeseknek, fáradt harczosoknak, mulató fejedelmeknek és verejtékes munkásoknak. Küzdve villámmal, förgeteggel, végre diadalt ül felettük is az élet örök törvénye, a halál, törni nem tudó derekukat megrokkantja az őrlő szu, és porrá vált tetemök felett csak az emlékezet virraszt.

(Folyt. köv.)

EGYESÜLETI KÖZLEMÉNYEK.

JEGYZŐKÖNYV

az Országos Erdészeti Egyesület igazgató-választmányának 1908. évi február hó 9-én tartott üléséről.

Jelen voltak: *Bánffy* Dezső báró elnök, dr. *Bedő* Albert I. alelnök, *Arató* Gyula, *Bittner* Gusztáv, *Gaul* Károly, *Hirsch* István, *Hoffmann* Antal, *Péché* Kálmán, *Tomcsányi* Gyula, *Tomcsányi* Gusztáv és *Török* Gábor igazgató-választmányi tagok, az egyesület tisztikára és *Szalai* Ernő számadásvizsgáló bizottsági tag.

Távolmaradásukat kimentették: *Horváth* Sándor alelnök, *Csik Imre*, *Hangay* Géza, *Havas* József, *Kiss* Pál, *Krajcsovits* Béla, *Máday* Izidor, *Muzsnay* Géza, *Laitner* Elek, *Nagy* Károly, *Osztrólczy*